

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ientacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

In nono. Declarantur quattuor.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Ientaculi noni questio prima xci.

permissive sed ordinative processum est tempus peccandi, materialiter tamen intelligendo respectu peccati: concessit enim deus tempus non ut peccaretur sed quo que fiunt peccata ordinarentur et in bonum cederent electorum. Nec de quinto. Unde in die sancti Vincentij confessoris. M. D. xxiiij.

Incipit novum Ientaculum: in quo quattuor declarantur.

culum: in quo quattuor declarantur.

Currunt Mono quattuor declaranda,

Primum Mathei. xix. Erunt duo in carne una: itaqz iam non sunt duo sed una caro.

Secundum Mathei. xxi. et Luc. xx. Qui ceciderit super lapidem istum fringetur: super quem vero ceciderit conteret eum.

Tertium Luc. xiiij. Ite et dicite vulpi illi, ecce eicio demonia, et sanitates perficio etc.

Quartum i. ad Corin. vi. omnia mihi licent, sed non omnia expediunt etc.

Circa primum (scilicet erunt duo in carne una, itaqz iam non sunt duo sed una caro) difficultas occurrit ex duplici capite. Primo de qua carne est sermo, an scilicet de carne iunguntur inter se, an de carne iunguntur in sua prole.

Ma per primum sensum militat veritas: quia non est una numero caro iunguntur, sed quantumcumque iungantur semper remanent due: quoniam non continentur, sed solo tactu iunguntur.

ad iij

Ientaculi noni questio prima

Cōtra secundum vero militat requirita sufficiētia: q̄a licet verum sit q̄ coniunges sunt duo in vna carne prolis, hoc tamen nō sufficit ad verificādam dñi sententiam, nam ad verificādam rationem dñi inferentis, quod ergo dens cōiunxit homo nō separet, exigitur illius carnis vnitas ex qua sufficiēter inferatur inseparabilitas cōiugum. **C**ōstat autē qd̄ ex vnitate carnis prolis nō sufficiēter inferatur inseparabilitas coniugum: quoniam coniuges nō habent hāc vnitatem antequā vxor sit grauida, vt patet, ac p̄ hoc separabiles essent cōiuges steriles, ⁊ etiā antequam vxor sit grauida: quia nō sunt adhuc duo in carne vna prolis.

Scōdo de quali vnitate est sermo: an de vnitate cōiugali an de vnitate carnali. Nam si de carnali intelligitur, sequeretur q̄ etiam fornicātes essent inseparabiles: q̄a effecti sunt caro vna carnaliter. Si autē de cōiugali est sermo, obstat apostolus prime ad Cor. vi. vbi ex allegato testimonio genesis, erūt inq̄t duo in carne vna, dicit, q̄ adheret meretrici vnum corpus efficitur.

Ad hoc Dicitur, q̄ sermo est de carne ip̄ōiugum ⁊ de vnitate nūmerali carnalis ḡnationis principij p̄fecti ac iusti. Ita q̄ sensus est, q̄ erunt duo in carne vna: hoc est in vno carnalis generatiōis p̄fecto iustoq̄ principio. Et quidē quod interueniat hic vnum carnale ḡnatiōis principij p̄fectū, clare patet, nā licet in mulieris ⁊ viri sint due carnes, ⁊ singule sint duo p̄tialia principia generatiōis, ambe tamen p̄currūt ad integrandū, vnum numero p̄pletum generatiōis principij. Quod vero hoc vnum carnale p̄fectum principium sit etiā

Ientaculi noni questio prima xch.

Iustum in coniunctione coniugum, ex eo patet: quod inter coniuges et fornicarios hec est differentia, quod in fornicarie se commiscantibus inuenitur hoc tantum scilicet quod integrat unum completum generationis principium, sed non inuenitur alia conditio, scilicet iustitia, hoc est quod illud principium sit non solum completum sed iustum, in coniugibus autem coniunctio fit ad integrandum non solum unum perfectum, sed etiam iustum generationis principium. Unde et in genesi ubi primo ponuntur hec verba, premititur adheret uxori sue, et subiungitur erunt duo in carne una, per nominata uxorem significans quod de iusta unitate loquebatur dicendo erunt duo in carne una. Et dominus tam Matthei, xix. quam Marci, x. intulit in neutro genere, quod ergo deus coniunxit homo non separet: et non in masculino genere, quos deus coniunxit, per illud enim denotauit unum iustum generationis principium quod deus coniunxit in coniugio. Propter quod signate ponit deus author coniunctionis istius, coniunctio siquidem viri et mulieris quatenus iusta, a deo est singulariter, tanquam ab institutore ipsius. Et quidem in plantis perfectum generationis principium unum natura coniunxit, faciens in una planta virtute utriusque sexus, in animalibus vero unum generationis completum principium a appetitu animalis coniunxit, trabens ad coniunctionem maris et femine. In hominibus quoque unum generationis principium perfectum appetitus carnalis facit ut patet in fornicariis, adulteris, et incestuosis coniunctionibus. Sed quod completum generationis principium unum sic etiam iustum fecit deus, instituendo in humano genere coniugium. Et propterea infertur, quod ergo deus coniunxit homo non separet.

Ad iii

Ientaculi noni questio secunda.

Et per hoc patet responsio ad vtrunq; ambiguitatis caput, et solutio oim obiecto-
rū nisi obieciōis allate ex aplo. Ad quā dicit, qd a-
postol' ibi vsus est illa auctoritate quātū ad id qd
est materiale in vnitāte coniugij: hoc est quantū ad
ipsam corporū cōmixtionē, qua fit vnū perfectum
generationis carnalis principiū, hoc enim sufficie-
bat suo proposito, et nō quantū ad totū quod in il-
lis verbis Genesis comprehenditur. Vnde nō ob-
stat integritati totius sensus. Nec de primo:

Circa Secundū (omnis q ceciderit super
lapidē istū cōfringetur: super quē
vero ceciderit conteret eū) difficultas occur-
rit ambuiusmodi diuersitas significet diuersam gra-
uitatē peccatoꝝ, an diuersam grauitatē penaz: hoc
est iuxta primū sensum denotetur diuersa grauitas
peccati infidelitatis ex vna parte et alioꝝ peccatoꝝ
ex alia parte: vt p cadentes sup lapidē denotentur
alij peccatoꝝ: per eos vero sup quos cadit lapis
denotentur infideles. Et contra hunc sensum mili-
tant duo. Primū est: quia agricole contra quos di-
recte hec vba dñr, nō peccabāt in fide, immo dix-
erunt hic est heres. Secundo: qd i. Pe. ij. inter cadē-
tes sup lapidē ppatāt infideles: dū ibi dicit de ebi-
sto, et lapis offensiōis et petra scandali his qui of-
fendunt verbo nec credunt.

Iuxta secundum vero sensum denotetur diffe-
rentia inter penas presentis vite et future, ita quod
contractio cadentium super petram denotet pe-
nam presentis vite: contritio vero seu comminatio
eorū sup quos cadit lapis denotet penas eternas.

Ientaculi noui questio secunda xciiij.

Et hic sensus extra propositum apparet: pro quāto de pena agricolarum presentis temporis loquidetur, dicens: auferetur a vobis regnum, et dabitur genti, et cetera.

Ad hoc Dicitur, quod verba ista utpote metaphorica assumpta a domino, per magna parte ex octa, capi. Esai. multipliciter exponi possunt: videtur tamen mihi ad literam tendere hanc metaphoram ad diuersam gravitatem penarum. Ita quod metaphora consistit in similitudine patientium diuersimode a lapide: dupliciter enim contingit pati nos a lapide, vel impingendo seu ruendo cadamus super lapidem: ut contingit tam ambulatibus cadentibus super lapidem, quam ruentibus ex aliquo loco cadendo super aliquem lapidem. Vel quod lapis cadat super nos: ut contingit quum proicitur vel demittitur super nos lapis. Utroque enim modo quum patiamur a lapide, minus patitur cadens super lapidem, et hoc designatur per confectionem: dum dicitur: qui ceciderit super lapidem istum confringetur magis autem patitur super quem cadit lapis, et hoc designatur per comminutionem, dum dicitur. super quem vero ceciderit comminuet eum, magis enim patitur qui comminuitur quam qui frangitur.

¶ Vult ergo dominus docere, quod licet peccando in ipsum Christum qui significatur per lapidem, incuratur pena, maior tamen pena incurritur ab his super quos Christus ipse iratus est. Et reuera nulla est maior pena quam sit Christi ira tam in hac vita quam in futura, quum enim deus iratus est ita quod in furore suo punit, indurat eorum subtrahendo gratiam, punit etiam et temporaliter et eterne etiam pena sen

Ientaculi noni questio secunda.

sus, vt patet in Herode & Iuda. &c. Et hoc dicitur
cte videtur ad propositū saluatoris, q̄ contra scri-
bas & phariseos intendebat declarare eis acerbita-
tem pene quā ipse erat eis illaturus, & in hac vita pu-
niendo eos p̄ Romanos tā acerbe, & in inferno.

¶ Nec obstat q̄ de ereptione regni fiat sermo: qm̄ du-
pliciter puniendi erant agricole. s. tollēdo ab eis vi-
neam & alijs locando. Quod spectat ad translatio-
nem regni a Iudeis in Sentes, & malos male per-
dendo, quod spectat ad punitionē Iudeoz̄ perci-
dium a Romanis in p̄nti vita, & ad damnationes
eternā in futuro. Et hec vident̄ vera ad Iram q̄tū
ad illos. ¶ Extēdendo at̄ sententiam hanc ad oēs
quia dñs extendit eam ad omnes, referente euāgeli-
sta q̄ vniuersaliter dixit om̄is qui ceciderit sup̄ la-
pidem, &c. significari potest eadem sententia. s. q̄ of-
fendentes Ch̄istum non erunt impunes, veruntā-
men nisi sint tales super quos cadat furor Ch̄isti,
vt lapis comminuens, erit plaga eoz̄ curabilis: nā
illi super quos Ch̄istus cadit indurans eos, incur-
rabiles sunt, vt pote comminuti. Nec de secundo.

Circa Tertium scilicet verba domini de
Herode tetrarcha, scilicet: Hec et
dicite vulpi illi: ecce eijcio demonia, & sanita-
tes perficio hodie & cras, & tertia die consumo: ve-
rūtānē oportet me hodie & cras & sequenti die am-
bulare: quia non capit propheta perire extra Hieru-
salem, questiuuncule occurrunt tres.

¶ Prima quorsum tendant hec de Herode verba
quum in euangelio non legatur q̄ ipse insidiatus fu-
erit Ch̄isto domino, sed potius q̄ desiderabat eū

Ientaculi noni questio tertia. xciij.

Videre, q̄ gaudius est ipso viso, q̄ interrogavit eum in multis sermonibus, q̄ sperabat aliquod signū videre fieri ab eo, q̄ nihil morte dignum in caula ipsius iudicavit.

¶ Secunda, quid sibi vult replicata hec distinctio per tria tempora, hodie, cras, et tertia die.

¶ Tertia, quid scatur per illa verba, quia nō capit prophetam perire extra Hierusalem: quā latina constructio nullam videatur habere significationem: nunquid deerant vocabula Luce evangeliste ad significandum q̄ oportebat Christum mori in Hierusalem?

Ad hec Breuiter dicitur, q̄ Herodes ideo vulpes appellatus est a domino q̄ dolose incedere videbatur. Et vere intentionē occidendi Christum videtur habuisse: quāuis postea videns illum despexerit et non curauerit occidere illum, utpote non estimans ipsum sicut est, manerat Joannem baptistam. Nam si tātū fecisset illum sicut Joannem, eandē habuisset de eo sententiā, quā habuit de Joanne p̄pter eandē causam, s. cōcursum populorū ad predicationē eius. ¶ Apparet at̄ do-
lositas Herodis ex euangelio tripliciter in simulatis signis. Primo q̄a ex vna parte volebat occidere Joannē, ex altera pte cōtristatū se monstravit quā puella petiit in disco caput Joannis bapt. similiter ex vna pte libenter Joannē audiebat, ex alia pte no-
lebat q̄ p̄dicaret populo, sed i carceravit ipm, simili q̄ mō ex vna pte deuixit ipm i carcere et occidit p̄pter Herodiadē, ex altera pte explebat intētū suū de occidendo Joannē p̄pter cōcursum populorū ut Joseph⁹ testat. Vñ dñs audies q̄ Herodes volebat

Ientaculi noni questio tertia.

ipsum interficere et vidēs intima cordis Herodis, merito appellauit ipsum vulpem, vtpote occulte in mente sua insidiantem vite ipsius domini, quod ex subiunctis verbis que referenda dixit Herodi, colligi facile potest.

¶ Unde ad secundam questiunculam dicitur, quod dominus et perfectionem operum suorum primo, et modum perficiendi opera sua secundo non obstante quacunq; Herodis dolositate in hac iterata temporū distinctione declarauit. Nam primo tria vniuersalia opera se perfecturum declarauit. scilicet electionem demōniorum, et in hoc clauditur expulsio malorum perfectionem sanitatum, et sub hoc clauditur collatio bonorum et sacrificium mortis sue, in quo est mysterium eterne vite, &c. Deinde modum quo predicta perfecturus erat, scilicet ambulando aperuit, quia ad literam discurrebat Christus eijciendo demonia, conferendo sanitates, &c. vtrunq; autem distinguit per tres dies, ad significandum totum tempus ordinatum ad hec perficienda et ad modum perficiendi adimplendum. trinarium enim perfectionem significat, et rursum principium, medium et finis perfectionem significant, hodie autem principium, cras medium, et tertia dies finis est. Et ipsa quidem opera absolute sibi dominus attribuit dicens, ecce eijcio demonia, et cetera. modum vero perficiendi cum nota necessitatis significauit, dicens, oportet me ambulare, vt et suam voluntatem et necessitatem implendi diuinam preordinationem significaret, diffinierat siquidem deus vt dominus Iesus discurreret predicando tanto tempore et in Hierusalē occideretur non ab Herode sed a Pilato.

Ientaculi noni questio quarta. xcv.

Ad tertiam questiuunculam dicitur, q̄ cōstructio
literals inuenitur si li Hierusalē sit nominatini ca-
sus: ⁊ ordinanda sic est litera, quia Hierusalem non
capit prophetam perire extra, hoc est, quia Hieru-
salem non recipit, non est capax huius gratie, s. pro-
phetam perire extra. Tanquam diceret, q̄ Hieru-
salem tantam operam dat occisioni prophetarum,
q̄ non recipit uitationem huius mali quod est oc-
cidere prophetas, unde ⁊ statim dominus subiūgit
Hierusalem Hierusalē que occidis p̄phetas. ⁊c.
assignans pro causa quare in tantum malum deue-
nerit suam obstinationem, ⁊c. vt patet in textu.

Hec de tertio.

Circa Quartū, s. omnia mihi licent, sed
non omnia expediunt; omnia mi-
hi licent, sed ego sub nullius redigar potesta-
te, ⁊c. Ambiguitas duplex occurrit. Primo circa
primam partem: qm̄ contraria implicare videtur, s.
licita coram deo, ⁊ non expedientia propter offensi-
onem hominum qui inde impediuntur a bono.

Nam si non expediunt ad bonum iam non sunt li-
cita: ⁊ si sunt licita, non impediunt a bono.

Deinde circa secundam partem: quia aut est ser-
mode redactione totali sub alterius potestate, aut
de subiectione quo ad aliquem actum pro tūc. Si
primo modo, sermo non videtur ad propositū: p̄m̄
de est enim ac si dixisset, sed ego sub nullius ero p̄-
petna potestate; quod ad nullum videtur propo-
situm apostoli in illo loco. Si secundo modo, sap-
ba videtur ⁊ stulta ⁊ impossibilis sententia: quum
impossibile videatur hominibus conuersantib. hec
entare. Nam sicut qui litigat, subiicitur pro tunc

Ientaculi noni questio quarta.

quo ad litem suo iudicis potestate, lic qui nauigat, subijcitur p tunc quo ad nauigationem sub nante potestate, 7 q vestē, conficiendā tradit artifice, subijcitur pro tunc quo ad actum illum artificis p̄ati.

Quomō ergo verificabitur bec apostoli sententia? **Ad hoc** Dicitur, q̄ in his sententijs apostolus prudentiā docere intendit circa opa licita ex suo genere: hoc est nulla lege sibi prohibita. Et ex duplici capite docet abstinendum quando q̄ fore a licitis: primo ex parte finis: secundo ex parte operantis. Et si adiunxerimus quod ipse postmodum ca. x. docet: tertio abstinendū ē ex parte circumstantium. Et ex parte quidem finis dicit, omnia mihi licent sed nō omnia expediunt. ex parte vero operantis dicit, omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate: ex parte vero circumstantium dicit: omnia mihi licent, sed non omnia edificant.

¶ Ex fine siquidem ratio pendet eorum que ordinantur ad finem: ac per hoc ex fine discernuntur que impediunt 7 que expediunt ad finem: atq̄ inde volentes finem consequi, eligēda decernimus q̄ expediunt (hoc est que impedimenta tollunt, q̄ utilia sunt ad talem finem) 7 refutamur tam impediētia q̄ inutilia, utpote vana. Verbi gratia: licebat apostolo viuere de euāgelio: sed q̄a alicubi nō erat hoc utile ad finem intentum. s. fructum spiritualē predicationis, abstinuit ab hoc licito.

¶ Ex parte vero operantis pensanda sunt valde q̄ fiunt: quoniam multa decent vnū que dedecent alter. Specialiter autē libertas seruanda est: ut. s. homo non se obliget alicui vnde postea detineatur ut nō possit aut quasi non possit libere exercere officia

3
Tentaculi noni questio quarta. xcvi

um suum, aut quod decet ipm facere vel omittere.
Verbi gratia: licet vxorem accipere: sed quia per
coniugium sub alterius potestate vterq; coniū res
digitur, est quandoq; abstinendū a nuptijs: quādo
scilicet bomo detinetur vt non possit studio aut ar
duo alicui negocio vacare.

¶ Ex parte vero circumspectantiū constat opera
tionem moderandam vel omitterendam quandoq;
esse: nam quamuis opus sit licitum, si tamen inde
offenduntur nō maligni sed infirmi sed vusilli, ab
stinendum est ab illo opere, vt non scandalizentur,
vt non ruat inde in peccatum aliquod. Verbi gra
tia: licet vesci quocunque cibo, quia omnis creatu
ra dei bona est: si tamen quandoque contingat ali
quos ex qualitate aut hora cibi scandalizari, absti
nendum est.

¶ Diligenter autem in omnibus licitis que quan
doq; omitterenda sunt, distinguendum est: quia du
pliciter contingit omitterenda esse que sunt licita.

Primo quia in tali casu effecta sunt illicita ratione
scandali annexi tunc, vel rōne nocuenti quod tūc
emergeret, vel ratione ociositatis tunc occurrentis
(hoc est q; vane fieret si fieret) et sic de similibus. Et
in huiusmodi casib; sermo apostoli intelligēd; est
de licito secundum se, ita q; sensus est: omnia nō p
bibita, mihi licent secundum se sola considerata: cū
hoc enim stat q; ex adiuncto aliquo singulari acci
dente fiant illicita, vel ex parte finis, vel ex parte p
sone, vel ex parte spectantium.

¶ Secūdo q; meli; est in tali casu omittere illa, ita
q; sermo apostoli sit de licitis non solum sū se, ve
rū etiā in casu illo occurrente. Et licet vtroque mō

172 Sententia noni questio quarta.

possunt verba apostoli gloriari si spectetur ad primam cuiuslibet sententiae partem (scilicet omnia mihi licent) iter repetitam, si tamen ad subsequentem cuiusque partem spectetur, secundum sensum solum quolibet sententia sonat: dum solius melioris negatio praeponeatur in singulis ad licitum. In prima siquidem ait: omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: ubi negatur melius expeditionis bonum. Et non dixit, sed aliqua impediunt: ubi affirmaretur malum impediunt. In secunda quoque ait: omnia mihi licent sed ego sub nullius redigar potestate, ubi negatur melius libertatis bonum. Et non dixit, sed ego sub nullo redigar peccato, ubi mala peccati servitus opponeretur. In tertia demum ait: omnia mihi licent, sed non omnia edificant: ubi melius edificationis spiritualis bonum negatur. Et non dixit, sed quidam destruunt seu scandalizant, ubi malum scandalii opponeretur. Et propterea sententiae istae de licitis quae ex consilio omittenda quaeque sunt, intelliguntur iuxta planum literae sensum.

Ad obiecta Autem in oppositum respondendo, dicitur falsum esse quod omnia non expedientia sunt illicita. Immo falsum etiam est omnia impediuntia esse illicita: multa enim sunt quae impediunt a meliori bono fine quae tamen sunt licita: ut patet de coniugio, impediente contemplari libere quae domini sunt, et tamen est licitum, et sic de alijs. Ad aliam obiectionem dicitur, quod non refert intelligere hanc sententiam de perpetua vel temporaria subiectione: quoniam sermo apostoli non tendit ad evitandam omnem subiectionem, ut obiectio interpretatur, sed ad evitandam subiectionem siue sine

Ientaculi noni questio quarta. xcvij

placiter sine pro tunc, que detineret ipsum a melio-
ri opere. **N**ā si prudētia huius mundi renuit quā-
doq; petere vel suscipere aliquod beneficiū ab ali-
quo, ne inde quasi alligat⁹ sit ad aliquid ꝓmittēdū
vel omittēdū qđ ipse intēdit cōmittere vel omitte-
re, multo magis prudētia Jesu Christi docet homi-
nem abstinere quādoq; ab aliquo licito, vt liber to-
taliter sit ad ea que religionis aut sancti officij sunt
Experientia siquidem testari videtur multa melio-
ra bona omitti a religiosis propterea quia non vsi
sunt hoc Pauli consilio (omnia mihi licent, sed ego
sub nullius redigar potestate) sed alligauerunt

seipso particularibus beneficijs seu ꝓ-
sonis, et inde detinentur et abstra-
huntur a melioribus bonis

Hec de quarto. Bus

de die nona Apri-

lis. M. D.

xxiij.

¶